

การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยบท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
อำเภอนาดูน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

มหาสารคาม เขต 2

**The institute administration on idddhipada iv of Nadoon district
undermahasarakarm office of Education primary
education service area 2**

พระอภินันท์ กนต์สีโล (สิงมาดา),

สุนทร สายคำ และเจ้าอธิการบุญช่วย โชติวิโส

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Phra Apinun Kuntasilo(Singmada),

Sunton Saykum and Chao Athikan Boonchuay Chotivungso

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail : watphosee2298@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยบท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยบท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริม การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยบท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยวิธีวิทยาแบบผสม สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยบท 4 โดยภาพรวมและรายด้านปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านวิมังสา รองลงมาคือด้านจิตตะและ ด้านฉันทะตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านวิริยะ 2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3. แนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยบท 4 มีข้อเสนอแนะให้นำหลักธรรมเกี่ยวกับหลักอริยบท 4 บูรณาการเข้ากับทุกกิจกรรมภายในสถานศึกษา โดยการร่วมมือร่วมใจกันวางแผน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในเชิงประจักษ์ สามารถพิสูจน์ผลสำเร็จเป็นรูปธรรมได้

การที่จะทำให้การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยบท 4 ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในเชิงประจักษ์ได้นั้น ควรเป็นมีการวางแผนการดำเนินงานแบบบูรณาการที่ครอบคลุมทั้งองค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถพิสูจน์เป็นรูปธรรมได้

คำสำคัญ: การบริหาร; สถานศึกษา; หลักอริยบท 4

Abstracts

This research aimed to 1) to study the administration of educational institutions according to the Iddhipada IV in the basic education institutions 2) to compare the administration of educational institutions according to the Iddhipada IV in the basic educational institutions 3) to propose guidelines for promote The administration of educational institutes according to the Iddhipada IV in the basic education institutions The research model was a mixed methodology research. Summarize the research results according to the research objectives.

The research results were found that.1. The administration of educational institutes according to the Iddhipada IV, overall and in practice aspects were at a high level. The side with the highest mean was Wimangsa, followed by Chitta and Side of me, respectively The side with the lowest mean was persistence.2. The results of comparative analysis classified by personal information Of respondents Overall and each aspect was no different. 3. Guidelines for promoting the administration of educational institutes according to Iddhipada IV Integration with all activities within the school By working together to plan To achieve efficacy and empirical effectiveness Able to prove success in concrete.

In order to make the administration of educational institutions according to the Iddhipada IV to achieve empirical results There should be an integrated operational plan that covers the entire organization. So that efficiency and effectiveness can prove tangible.

Keywords: Management; Iddhipada; IV basic education institutions

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่12 (พ.ศ. 2560-2564) อยู่ในหัวเวลาของการปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้านที่สั่งสมมานาน ท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดมากขึ้น การแข่งขันด้านเศรษฐกิจจะเข้มข้นมากขึ้นสังคมโลกจะมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้นเป็นสภาพไร้พรมแดน การพัฒนาเทคโนโลยีจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและจะกระทบชีวิตความเป็นอยู่ในสังคม และการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมาก ขณะที่ประเทศไทยมีข้อจำกัดของปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์เกือบทุกด้าน และจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาที่ชัดเจนขึ้น ช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 12 นับเป็นจังหวะเวลาที่ทำทายอย่างมากที่ประเทศไทยต้องปรับตัวขนานใหญ่ โดยจะต้องเร่งพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรมให้เป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกด้านเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยท่ามกลางการแข่งขันในโลกที่รุนแรงขึ้นมากท่ามกลาง ปัญหาท้าทายหลากหลายที่เป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ ในระยะยาวดังกล่าวก็เป็นที่ตระหนักร่วมกันในทุกภาคส่วนว่าการพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในระยะยาวได้นั้น ประเทศต้องเร่งพัฒนาปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ในทุกด้าน ได้แก่ การเพิ่มการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ซึ่งต้องดำเนินการควบคู่กับการเร่งยกระดับทักษะฝีมือแรงงาน กลุ่มที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงาน และกลุ่มที่อยู่ในตลาดแรงงานในปัจจุบัน ให้สอดคล้องกับสาขาการผลิตและบริการเป้าหมาย และการเปลี่ยนแปลงด้าน

เทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาคนในภาพรวม ให้เป็นคนที่มีสมรรถนะในทุกช่วงวัย ที่สามารถบริหารจัดการ การเปลี่ยนแปลงที่เป็นสภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิตได้อย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทุนมนุษย์จากการยกระดับคุณภาพการศึกษา การเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ และยกระดับคุณภาพบริการสาธารณสุขให้ทั่วถึงในทุกพื้นที่ พร้อมทั้งต้องส่งเสริมบทบาทสถาบันทางสังคมในการกล่อมเกลาสังคมสร้างคนดี มีวินัย มีค่านิยมที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานของกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้การปฏิบัติงานของกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมีการพัฒนาระบบการปฏิบัติงานให้เป็นระบบ เพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการปฏิบัติงาน กลุ่มงานส่งเสริมพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาระบบการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม จึงได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานกลุ่มงานส่งเสริมพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางหลักในการปฏิบัติราชการตามบทบาทอำนาจหน้าที่ของกลุ่มงานที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติรวมทั้งสามารถนำไปใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความถูกต้องครอบคลุมและชัดเจน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2, 2556 : 10) และสิ่งที่สามารถช่วยให้การทำงานประสบผลสำเร็จได้นั้น สถานศึกษาจึงควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ ด้วยเหตุผลที่ว่าหลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่นำมาซึ่งความสำเร็จอย่างยั่งยืน หากบุคลากรในสถานศึกษาสามารถนำมาบูรณาการเข้ากับงานในภาระงานอันได้แก่ งานด้านวิชาการ งานด้านบุคคล งานด้านงบประมาณและงานบริหารงานทั่วไปก็จะทำให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุตามจุดประสงค์ ทั้งในระดับองค์กรและระดับชาติได้ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายความว่า กระบวนการพัฒนาการศึกษาเข้าสู่คุณภาพ ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ โดยมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา การจัดระบบและโครงสร้าง การวางแผนและการดำเนินงานตามแผน รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทุกคน

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอนาดูน สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศนำไปพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้เกิดผลดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอนาดูน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตาม หลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานอำเภอนาดูน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง, วุฒิ การศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริม การบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน อำเภอนาดูน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม ระหว่างวิธีวิทยาการวิจัยเชิง
ปริมาณกับวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการผสมในระดับข้อมูลด้วยวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการ
สัมภาษณ์ และวิธีการเก็บรวบรวมเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาเชิง
วิเคราะห์ และด้วยวิธีการทางสถิติ โดยสรุปผลการวิจัยสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลด้านเนื้อหาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก รวมทั้งแนวคิดจากหนังสือ ตำรา เอกสาร วารสาร
บทความ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลคือ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น และเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และข้อมูลพื้นฐานของประชากร
จากหลักฐานด้านสารสนเทศจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ได้แก่
ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอนาดูน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 225 คน

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิมาวิเคราะห์ เพื่อหาประเด็นตามกรอบแนวคิดที่ได้
กำหนด เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย นำข้อมูลมาจัดทำเป็นแบบสอบถามและ
แบบสัมภาษณ์ เพื่อนำไปลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้จากการนำจำนวน
ประชากรมาเทียบตารางเครชี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้จำนวน 165 คน เพื่อใช้ตอบแบบ
สอบ และกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการตอบแบบสัมภาษณ์โดยการสุ่มจับฉลากจำนวน 15 คน

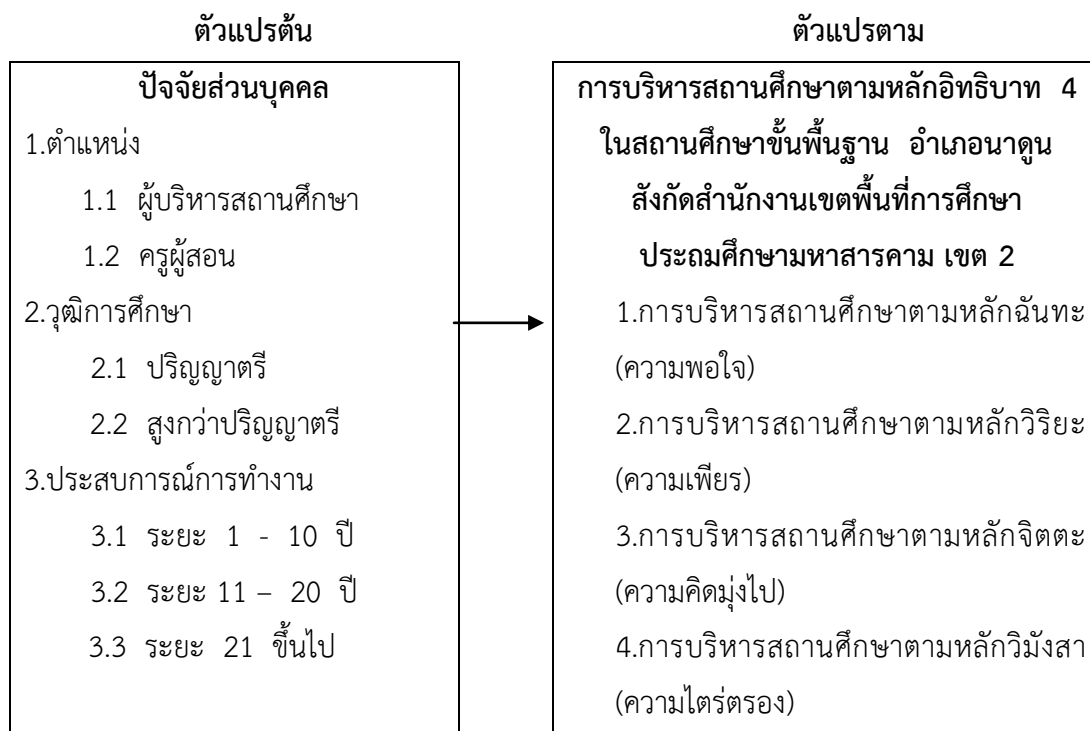
3. ขั้นนำเสนอข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลจากการลงพื้นที่นำมาวิเคราะห์สรุปและนำเสนอเป็นผลงานวิจัย โดยสรุปผล
แบบสอบถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เป็นการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตาม หลักอิทธิบาท
4 จำแนกตามตำแหน่ง, วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน และสรุปผลแบบสัมภาษณ์สอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์ข้อ 3 คือการเสนอแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนา การบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4
ในสถานศึกษา ซึ่งเป็นการเสนอเชิงพรรณนา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง “การบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ใน
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอนาดูน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2”

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหลักอิทธิ 4 โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables)

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมและรายด้านปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านวิมังสา รองลงมาคือด้านจิตตะและ ด้านฉันทะตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านวิริยะ

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านตำแหน่งหน้าที่ พบว่า จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันเช่นกัน

3. แนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในหลักอิทธิบาท 4 เป็นอย่างดี พร้อมกันนี้ก็มีข้อเสนอแนะในการนำหลักธรรมเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการเข้ากับทุกกิจกรรมภายในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในเชิงประจักษ์ สามารถพิสูจน์ผลสำเร็จเป็นรูปธรรมได้

การที่จะทำให้การบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในเชิงประจักษ์ได้นั้น ควรเป็นมีการวางแผนการดำเนินงานแบบบูรณาการที่ครอบคลุมทั้งองค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถพิสูจน์เป็นรูปธรรมได้

อภิปรายผลการวิจัย

บุคลากรในสถานศึกษา ควรมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี มีความพอใจรักใคร่ในงาน ในหน้าที่ ผู้ร่วมงาน นักเรียน และผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อเป็นแรงจูงใจให้การทำงานประสบความสำเร็จ สิ่งจำเป็นสำหรับการบริหารคือต้องมีความอดทน รอคอย การกำกับดูแลโดยใช้หลักฉันทะเป็น ตัวช่วยให้งานพบความสำเร็จ ควรมีการสร้างเสริมกำลังใจในการทำงานให้เกิดความรักในงาน ในองค์กร ควรมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างตั้งใจตามเป้าหมายของการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืนบุคลากรควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายในการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาตนเอง และผู้เรียน ภายในสถานศึกษามีความเข้าใจและ มีความตั้งใจในการวางแผนและจัดทำนโยบายในการบริหารงานในสถานศึกษา การทำงานด้วยใจรัก จะทำให้ผลที่ได้เกิดจากความตั้งใจจริง นำมาซึ่งความภาคภูมิใจในหน้าที่การงานของตน ซึ่งสอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต (2542:25) ได้กล่าวถึง ฉันทะ แปลว่า ความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักใคร่สิ่งที่ทำ และพอใจใฝ่รัก ในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้น ๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุ พุดง่าย ๆ ว่ารักงานและรักจุดหมายของงาน พุดให้ลึกลงไปทางธรรมว่า ความรักความใฝ่ใจปรารถนา ต่อภาวะดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ของสิ่งนั้น ๆ ของงานนั้น อยากทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่ดีงามนั้น เมื่อเห็นสิ่งนั้นหรืองานนั้นกำลังเดินหน้าไปสู่จุดหมาย ก็เกิดปิติเป็นความเอิบอímใจ

วิเชียร พากเพียร (2555:13) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของฉันทะ คือ เป็นข้าศึกกับความเบื่อหน่าย ทำให้ไม่เบื่องานไม่ท้อแท้ มีกำลังใจต่อสู้ป้องกันสร้างสรรค์สิ่งที่ตนรัก ทำให้งานหนักกลายเป็นงานเบาที่ยากก็กลายเป็นง่าย ถ้าขาดฉันทะ ทำให้ขาดกำลังใจ เบื่องาน ทอดทิ้งงาน กลายเป็นคนจับจด ไม่ก้าวหน้า ดังนั้น การบูรณาการหลักฉันทะเข้ากับการบริหารสถานศึกษา จึงเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำความเข้าใจ มีความรักเอาใจใส่เป็นอย่างมาก เพราะว่างานที่มีความเข้าใจในตน ในคน และในงานถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษา ถ้าผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีกำลังใจต่อสู้ป้องกันสร้างสรรค์ด้วยความรัก ทำให้งานหนักกลายเป็นงานเบาที่ยากก็กลายเป็นง่าย ถ้าขาดฉันทะ ทำให้ขาดกำลังใจ เบื่องาน ทอดทิ้งงาน กลายเป็นคนจับจด ไม่ก้าวหน้า

2. อภิปรายผลการใช้หลักวิธีะ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอนาดูน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ควรมีความพากเพียรในการทำงาน ซึ่งในระบอบราชการจำเป็นต้องใช้ความเพียรพยายามเป็นอย่างมาก และควรมีความเข้าใจในระเบียบกฎเกณฑ์ของการบริหารสถานศึกษาเป็นอย่างดีเพื่อการบริหารจัดการ

อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ บุคลากรในสถานศึกษา ควรมีความมุ่งมั่นในการตรวจสอบและการประเมินผล เรื่อง การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง การที่มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร จะทำให้การทำงานประสบผลสำเร็จการมีความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ ตามสภาพความเป็นจริงเป็นสิ่งสำคัญของนักพัฒนา ที่มีการคิดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มาพัฒนาสถานศึกษาอย่างสมเหตุ สมผล ในความมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงและพัฒนา การบริหารงานในสถานศึกษา การทำงานด้วยความพรากเพียร นำมาซึ่งความสำเร็จและเกิดผลสัมฤทธิ์ ทั้งแก่ตัวผู้สอนและเด็กนักเรียนด้วยความขยันอดทน เป็นคุณสมบัติของผู้ที่มีความตั้งใจจริง ในการที่หวังผลสำเร็จของการทำงาน ในการบริหารงานทุกภาคส่วนควรจะมีอดทนต่อทำงานถ้าขาดความขยัน ความขำนาญก็จะไม่เกิด พิทุร มลิวลีย์ (2540 : 15) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของอิทธิบาท 4 ที่เกี่ยวกับวิริยะ ความเพียรประกอบสิ่งนั้น คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความขยันหมั่นเพียรด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน ไม่ทอดทิ้งกิจที่ทำนั้น (แข็งใจ)

3. อภิปรายผลการใช้หลักจิตตะ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

การที่มีจิตใจดี มีความมุ่งมั่นในการทำงาน มองแต่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นคนที่เก่ง ดีและมีความสุข การมีจิตจดจ่อเอาใจใส่ในงานและความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่ควรกระทำ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองทั้งหน้าที่การงาน และสังคมโดยทั่วไป บุคลากรควรมีความรับผิดชอบงานในหน้าที่ และสามารถประสานความร่วมมือทั้งในองค์กรและชุมชนได้เป็นอย่างดี มีจิตใจดีใสสะอาด มีความมุ่งมั่นในการทำงาน มองแต่ประโยชน์ส่วนรวม เป็นคนที่เก่ง ดีและมีความสุขควรมีการมีจิตจดจ่อเอาใจใส่ในงานและความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงาน มีจิตใจโอบอ้อมอารีต่อบุคคลทั่วไป และมีความเสียสละในการอุทิศตน เพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่อสถานศึกษาและต่อสาธารณชนทั่วไป การทำงานด้วยความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่าง ๆ ทำให้เกิดผลดีทั้งแก่ตนเองและ ผู้อื่น เป็นการพิสูจน์ให้เห็นถึงศักยภาพที่มีอยู่ในตัวบุคคล อิทธิบาท 4 ไว้ดังนี้และกล่าวจิตตะว่าจิตตะ แปลว่า ความคิดจดจ่อ หรือเอาใจใส่ได้แก่ ความมีจิตผูกพัน จดจ่อ ฝาคิดเรื่องนั้นใจอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหน นั้นอย่างลึกซึ้ง อย่างมุ่งมั่น อย่างจริงจัง และอย่างทุ่มเท ใครก็ตามที่ทำงานด้วยการเอาใจจดจ่ออยู่กับงานนั้น คนนั้นจะประสบความสำเร็จ

4. อภิปรายผลการใช้หลักวิมังสา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

การรู้จักวิเคราะห์งานและสังเคราะห์อย่างถูกต้อง ใช้หลักการของวิมังสาการไตร่ตรองใคร่ครวญอย่างรอบคอบ ก็จะสามารถทำให้ประสบผลสำเร็จในการทำงานได้การทำงานทุกอย่างจำเป็นต้องไตร่ตรองให้ละเอียดถี่ถ้วน ก่อนที่จะตัดสินใจทำอะไรลงไปเพื่องานจะได้ออกมาสมบูรณ์แบบไม่มีข้อบกพร่อง การปฏิบัติงานของบุคลากร ควรพิจารณาความสามารถในการปรับเปลี่ยนแผนดำเนินงานในการบริหารจัดการตามสถานการณ์ต่าง ๆ ตามความเหมาะสม รู้จักวิเคราะห์งานและสังเคราะห์อย่างถูกต้อง โดยใช้หลักการของวิมังสา การไตร่ตรองใคร่ครวญอย่างรอบคอบการทำงานด้วยความรอบคอบไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วน คิดถึง

ข้อดีข้อเสีย ความสมเหตุสมผล วางานที่ได้วางแผนมาอย่างดี ทั้งที่เป็นเรื่องส่วนตัวและเป็นเรื่องที่ร่วมคิด
ร่วมทำกับคนอื่น เพื่อปรับปรุงปรับแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1) การบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอ นาดูน สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 นั้น ทั้งผู้บริหารและครูผู้สอน ต่างก็มีความรู้
ความเข้าใจในเรื่องอิทธิบาท 4 เป็นอย่างดี ดังนั้น ควรมีการจัดทำโครงการและกิจกรรมรองรับ โดยการเน้น
การติดตามประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม

2) ผลเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน อำเภอ
นาดูน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตาม ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา
และประสบการณ์การทำงาน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างไร เพราะว่าหลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนาที่เป็นสากล สามารถบูรณาการเข้าได้กับทุกกิจกรรมของการเรียนการสอน และการบริหาร
สถานศึกษา จึงเห็นสมควรนำมาเป็นหลักการที่สามารถนำมาประกอบเข้ากับแผนการดำเนินงานของทุกภาค
ส่วนในสถานศึกษา

3) แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมที่ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
อำเภอนาดูน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่จะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในเชิง
ประจักษ์ได้นั้น ควรเป็นมีการวางแผนการดำเนินงานแบบบูรณาการที่ครอบคลุมทั้งองค์กรเพื่อให้เกิด
ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถพิสูจน์เป็นรูปธรรมได้ 2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) การนำหลักอิทธิบาท 4 บูรณาการกับการบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา

2) การส่งเสริมและพัฒนาโดยใช้หลักอิทธิบาท 4 บูรณาการกับการบริหารสถานศึกษาระดับ
มัธยมศึกษา

3) การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาโดยใช้หลักอิทธิบาท 4 บูรณาการกับการบริหาร
สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2542). *พุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย,

พิฑูร มลิวัลย์. (2540). *แบบเรียนวิชาธรรมและนักธรรมชั้นตรี*. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.

วิเชียร พากเพียร. (2555). *การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. (2556). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ*.
มหาสารคาม: กลุ่มนโยบายและแผน.